

BIRGER ISACSON:

Räntestegringar knäcker lantbruksföretagen

Det höga ränteläget drabbar många – framför allt nyetablerade – lantbrukare hårt konstaterar chefen för LRF:s näringspolitiska avdelning, Birger Isacson. För att driva ett lantbruk rationellt krävs det stora investeringar i maskiner och byggnader. Det är inte ovanligt med investeringar på bortåt 2 miljoner kronor i ett familj jordbruk. Lantbrukarna måste få möjlighet att placera om sina lån till lägre räntekostnader och med längre amorteringstid, skriver författaren.

Under senare tid har det i pressen cirkulerat artiklar med rubriker med ungefär denna innebörd, att räntepolitiken driver effektiva lantbrukare från sina gårdar. Vad ligger det för sanning bakom sådana påståenden? Det är ju inte mer än något år sedan man livligt diskuterade frågan om jordbruket inte är överkompenserat och fått en alltför bra utveckling under 1970-talet. Vissa politiker har krävt att jordbrukets "kapitalvinster" skall dras av i samband med att man fastställer jordbrukets produktpriser vid de halvårsvis återkommande prisförhandlingarna.

En berättigad fråga skulle alltså vara: Är lantbruksföretagen krisföretag eller övervinstföretag? Här finns inte plats att nu diskutera den fullständigt obegripliga frågan om kapitalvinsterna i lantbruket. Det kan bli anledning att återkomma till en analys av den frågan längre fram. Den ekonomiska situationen i svenskt lantbruk är emellertid inte ensartad. Här finns inom samma yrkeskår många med en välordnad ekonomi och små eller inga skulder. De är i regel etablerade sedan flera år tillbaka och har genom stor sparsamhet och med hjälp av inflationen kunnat nedbringa sina skulder. Men här finns också de som nyetablerat sig under senare år och arbetar med en mycket stor skuldbörda. Det är deras problem som här skall diskuteras.

Jordbrukspolitiska krav

De jordbrukspolitiska målen går ut på att tillförsäkra jordbrukare som arbetar i ett effektivt företag en inkomst motsvarande vad andra grupper i samhället kan uppnå. Förutsättningen är alltså att jordbruket är effektivt. Staten

medverkar till en effektivisering av företagen genom att ge statliga kreditgarantier som gör det möjligt att låna pengar i bank för investeringar.

Bl a med hjälp av dessa statliga kreditgarantier har lantbruket genomgått en kraftig rationalisering som bl a innebär att arbetskraftsvolymen idag inte är mer än 1/3-del av vad den var 1960. Detta har möjliggjorts bl a genom stora investeringar. Under senare åren av 70-talet har lantbruket investerat i enbart maskiner och byggnader för drygt 3 miljarder kronor per år. Förutsättningen för att kunna klara dessa investeringar har varit tillgång på kapital. Under en stor del av 70-talet har räntan legat relativt fast. Investeringar på bortår 2 miljoner kronor i ett familjejordbruk är inte ovanligt.

Under det senaste året har emellertid räntekostnaderna stigit kraftigt. Totalt har diskontot ökat med 3,5 procent. För de jordbrukare som varit beroende av stor del lånat kapital har räntekostnaderna därför kommit att slå mycket hårt. I många fall har det kontantöverskott som skulle bli kvar för familjens levnadsomkostnader helt försvunnit. För ett mjölkföretag kan räntestegringarna öka kostnaderna med 20 öre per kg mjölk.

En bidragande orsak till detta är bristen på långfristigt kapital. Långfristigt kapital för lantbruket är i huvudsak sådant som kan upplånas via hypoteksföreningarna. Det innebär en fast ränta och relativt lång amortering. Ränteköerna vid hypoteksföreningarna har emellertid under detta investeringsintensiva årtionde ökat. I början av 70-talet fanns ingen kö alls. Idag uppgår kön till över 6 miljarder kronor. Riksbanken har nyligen fastställt att hypoteksföreningarna får sälja obligationer och därmed

möjliggöra utlåning av 1,4 miljarder kronor under 1980.

I väntan på att få placera sina lån i hypoteksföreningen drabbas nu jordbrukarna av höga räntekostnader. Samtidigt har lantbruksnäringsringen fått vidkännas en allmän lönsamhetsförsämring under de två senaste åren. I de nordligaste länen har lantbrukarna drabbats av betydande skördebeskador under åren 1977 och 1978. Detta har ytterligare försvagat nyetablerade lantbrukares ekonomiska situation. Sådana företag är mycket sårbara och dessa lantbrukare får svårt att planera företagen på ett rationellt sätt. I regel är dessa företag högrationella och fyller därmed alla viktiga krav på effektivitet. De har också tillkommit inom ramen för den statliga rationaliseringsverksamheten. Det finns emellertid också exempel på lantbrukare som varit alltför optimistiska och iklätt sig för stora skulder utan att iakta riskerna.

Plan för hjälpinsatser

Från LRFs sida har vi under den gångna vintern analyserat en rad av dessa krisföretag och utarbetat ett program för att kunna medverka till en sanering av desamma. Det kräver emellertid ett helhjärtat engagemang från lantbruksnämndernas sida. I någon mån krävs också vissa beslut i riksdagen.

Hjälpinsatser i de krisdrabbade företagen bör i huvudsak ske på två sätt.

1. Sanering av skulderna så att lång amorteringstid möjliggörs och lägsta möjliga räntekostnad belastar företaget.
2. Onormala räntekostnader avlastas temporärt genom ett räntestöd. Detta kan utformas som ett räntefritt lån, räntefritt avskrivningslån eller som ett räntebidrag.

Räntestegringar knäcker lantbruksföretagen

Pengar till detta räntestöd tas ur den samlade pott som jordbrukarna förhandlar sig fram till den 1 juli i år. Det blir alltså här frågan om viss solidaritetshandling yrkesbröder emellan, om krisföretagen skall kunna hjälpas och leva vidare. Men regering och riksdag kan inte här komma ifrån sitt ansvar för dessa företags ut-

veckling. Dessa uppfyller i regel alla de rimliga krav som kan ställas på ett lantbruksföretag som långsiktigt skall kunna producera livsmedel till lägsta kostnad. De uppfyller därmed ett av de främsta målen inom den svenska jordbrukspolitiken.

De krisföretagen har varit utsatta för en särskild svår situation under de senaste åren. Detta beror på ett antal faktorer som har samverkat till att deras lönsamhet har minskat betydligt. En av de viktigaste orsakerna är den höga räntekostnaden för de lån som dessa företag har tagit ut för att finansiera sin verksamhet. Detta har gjort att deras kostnader har ökat avsevärt, vilket har lett till att de inte har kunnat täcka sina kostnader och därmed har varit tvungna att söka hjälp från staten.

Detta är en situation som inte kan fortsätta. Om krisföretagen inte får hjälp kommer de att gå i konkurs, vilket skulle innebära att många människor skulle bli arbetslösa. Detta är något som vi inte vill se. Därför bör regeringen och riksdagen ta ansvar för dessa företag och ge dem den hjälp som de behöver för att kunna överleva och återgå till en normal verksamhet. Detta kan göras på flera olika sätt, till exempel genom att låsa ned räntorna för de lån som dessa företag har tagit ut, eller genom att ge dem en direkt subvention. Det är viktigt att hjälpmedlen är tillräckligt stora för att kunna göra skillnad för företagen.

Det är också viktigt att hjälpmedlen ges på ett sätt som inte skapar en förväntan om att staten alltid kommer att hjälpa till. Detta kan göras genom att hjälpmedlen ges på ett villkorligt sätt, till exempel genom att kräva att företagen ska ha en god plan för att återgå till en normal verksamhet. Detta kan också göras genom att ge hjälpmedlen på ett sätt som inte innebär att staten tar över företagen. Detta kan göras genom att låsa ned räntorna för de lån som dessa företag har tagit ut, eller genom att ge dem en direkt subvention som inte innebär att staten tar över företagen.

Det är också viktigt att hjälpmedlen ges på ett sätt som inte skapar en förväntan om att staten alltid kommer att hjälpa till. Detta kan göras genom att hjälpmedlen ges på ett villkorligt sätt, till exempel genom att kräva att företagen ska ha en god plan för att återgå till en normal verksamhet. Detta kan också göras genom att ge hjälpmedlen på ett sätt som inte innebär att staten tar över företagen. Detta kan göras genom att låsa ned räntorna för de lån som dessa företag har tagit ut, eller genom att ge dem en direkt subvention som inte innebär att staten tar över företagen.